

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 68

Fylke: Troms

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Balsfjord

Emne: Bål-brenning på visse
dager i året.

Bygdelag: Løvgårdene

Oppskr. av: M. Myklioall

Gard: Rensa (Nyrud)

(adresse): Rensa nr. Torvik

G.nr. 80 Br.nr. 8

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

"Navn"

1. Bål - varme (sankthans-varme)
2. Det er bare en dag i året. det brennes bål derfor bare ett navn.
3. Ukjent.

"Tida"

4. Ukjent.
5. -" -
6. -" -
7. -" -
8. Det er bare på jonsok-kvelden de brukke å brenne bål her.
9. Ukjent.
10. -" -
11. -" -
12. -" -
13. -" -

"Staden"

14. Ukjent.
15. -" -
16. Ungdom og barn fra flere gårder slo seg oftest sammen om et bål.
17. Ukjent.

Di som skeller med bålet og lenner det.

18. Det er helst ungdom og barn som brenner jonsokbål.
19. Det er ikke noe fast regel for hvem som bruker å være med å brenne bål. Både gifte og ugifte kan være med.
20. For 50-60 år siden var det helst barna som brante bål, for de fleste unge menn var ikke kommet heim fra Finnmarkfiske enda. Nå er det vanlig at både ungdom og barn er oppe i maska og brenner bål. Ja, det lunder at gamle folk også kan delka når det er godt vær.
21. Det er sjelden at forringer og lag har bål for seg sjøl.
22. Ukjent her.

Karleis di bygde bålet.

23. Omkring århundre-skiftet var det vanlig at barna brukte å lage jonsokbålet av tårpet tang nede ved fjæra. De la først tår ved og lyng, og opp på stallet de en masse tang. Det var nemlig om å gjøre å få så mye røyk som mulig. En brukte ikke å lage noen greier av stein under brennefangt.
24. Det var ikke skikk å brenne tjarelonner, gamle båter o. l. Som nevnt i svar på spørsmål 23 brukte partig barna å brenne tang. De voksne og i den siste

hå også barna går helst et stykke opp i marka for å lage bål. De bruke de tørr bjerkved, lyng og eiver. Bålet blir ofte lagt på en høyde for at det skal vises i bygda.

25. Ukjent.

26. Karlis dei jekke bål-vyrke!
Noe kjøp av "bålvyrket" er ikke kjent her.

27. Ukjent.

28. Ved til bålet ble tatt opp i skogen uten at en spurte eiermannen. Det var helst ved som ikke var noe verdi i. En tok helst lyng eiver og ved som ikke brukkes til brenne i husene. Det ga mest røyk.

29. Ukjent.

30. — — —

31. Karlis bålet skulle være!
"Det var ikke noe fast regel på størrelsen av bålet. Var det mange som var samlet, på jonsokemoraen, ble bålet ofte større. Når en brukte jonsokbål av lang, var en tørr lang på bålet etter hvert som tangent brenner opp.

32. Sjølsagt var det om å gjøre å ha så stort bål som mulig.

33. Det var helst om å gjøre å få så mye røyk som mulig. Det hendte at en la an på å få sånn stor flamme som mulig, men her word er det jo lyst om natten som om da.

- gen. Derfor var ikke lyset av flammen så fremtredende.
34. Som før nevnt var det om å gjøre å få bålet til å ryke så mye som mulig. En brukte da tørr tang og blandet noe våt tang inn i det tørre. Bruker en ved og lyng, har en noe rå lyng, tiner eller rå bjerkkvister sammen med tørr brennfang.
35. Det har jeg ikke hørt noe om.
"Kva bålet skulle lena til."
36. Jeg har ikke hørt gamle folk ha snakket om at bålet skulle drive noe bort. Det var en skikk som bruktes for å more barn og ungdom.
37. Ukjent.
38. — " —
39. — " —
- "Følge jester ved bålet."
40. En bruker helst ordet sankt = hause om "jester" ved bålet.
41. Det var helst ungdom og barn som holdt til ved bålet. Det er sjeldnere at gamle folk deltar i jester. Ofte ble det kokt rømmegrøt i hause sankthausekrudden.
42. Det var (er) vanlig at "jester" varer hele natta.
43. Det er vanlig skikk å ha mat og kaffe med på sankthausehuset. Kaffen ble kokt på et særskilt bål. Det hendte (hendes)

5

noke at ungdommen har alkoh-
hol med på feskene, men det
er ikke vanlig skikk. Det er of-
test juleens som hadde med
med.

44. En valgte helst å sitte nær
ved bålet hvor de leikde og
danset.

45. Barna bruker (brukte) ofte å
springe gjennom røyken eller
å hoppe over bålet når det var
passelig vedtrent. Voksne unge-
dom bruker (brukte) ikke den
skikken.

46. Se svar på sp. 45!

47. Ukjent

48. —

Skikken idag:

49. Den vanlige mening om sankt-
hansbål er at det bare er ^{lit} mors
for barn og ungdom. Det er
ingens nå som mener at den
har noe magisk virkning.

50. Så lang tid tilbake som gam-
le folk kan minnes har det vært
skikk å brenne sankthansbål.
I min barndom var det mest
barn som brenne sankthansbål,
da de fleste unge menn var
ute på fiske. Nå er det van-
lig at ungdommen også bren-
ner sankthansbål - helst opp
i marka.

51. Som nevnt i svar på sp. 50
ikke så mye borte på fiske
om sommeren.